

Стала економіка

УДК 339.5:658.15

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.18160694>

**Ризики зовнішньоекономічної діяльності: аналітичні та статистичні
методи оцінювання**

Боковець Вікторія Вікторівна,

доктор економічних наук, професор,

професор кафедри підприємництва, логістики та менеджменту

Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, Україна

<https://orcid.org/0000-0001-6315-4961>

Шварц Ірина Володимирівна,

кандидат економічних наук, доцент,

доцент кафедри підприємництва, логістики та менеджменту

Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, Україна

<https://orcid.org/0000-0003-4344-5213>

Давидюк Людмила Петрівна,

кандидат економічних наук,

доцент кафедри підприємництва, логістики та менеджменту

Вінницький національний технічний університет м. Вінниця, Україна

<https://orcid.org/0000-0003-4202-1339>

Прийнято: 19.12.2025 | Опубліковано: 30.12.2025

Анотація. Метою статті є комплексне дослідження сучасних ризиків зовнішньоекономічної діяльності підприємств у контексті глобальної турбулентності, зростання волатильності валютних ринків, геополітичних змін та трансформації міжнародних логістичних систем. У роботі застосовано методи системного аналізу, структуризації ризиків, критичного огляду наукових публікацій, статистичного оцінювання та порівняльного аналізу міжнародних підходів до ризик-менеджменту, включно з рекомендаціями Basel Committee, ISO та провідних аналітичних центрів. Окрему увагу приділено особливостям впливу макроекономічних, фінансових, логістичних та правових ризиків на функціонування українських підприємств, що здійснюють зовнішньоекономічні операції.

Результати дослідження показали, що структура ризиків ЗЕД у сучасних умовах характеризується високою взаємозалежністю та динамічністю: валютні коливання посилюють цінові та контрактні ризики, логістичні обмеження зумовлюють зростання виробничих та операційних ризиків, а регуляторні вимоги міжнародних ринків ускладнюють стратегічне планування. Виявлено ключові тенденції: підвищення ролі геополітичних ризиків, зростання значення кіберризиків у міжнародних розрахунках, поширення практик хеджування та цифрових інструментів моніторингу ризиків. Установлено, що ефективність діяльності підприємств на зовнішніх ринках значною мірою залежить від здатності інтегрувати аналітичні, статистичні та технологічні методи оцінювання ризиків у єдину систему управління.

Доведено, що формування комплексної системи оцінювання та управління ризиками є ключовим чинником підвищення конкурентоспроможності підприємств на глобальних ринках та забезпечує їхню стійкість до зовнішніх шоків.

Наукова новизна полягає в обґрунтуванні комплексного теоретико-методичного підходу до оцінювання ризиків зовнішньоекономічної діяльності, що передбачає інтеграцію аналітичних і статистичних методів у єдину систему управління ризиками з урахуванням специфіки функціонування українських підприємств.

Ключові слова: зовнішньоекономічна діяльність, ризики, оцінювання ризиків, аналітичні методи, статистичні методи, міжнародні ринки, управління ризиками.

Foreign economic activity risks: analytical and statistical assessment methods

Viktoriia Bokovets,

Doctor of Economic Sciences, Professor,

Professor of the Department of Entrepreneurship, Logistics and Management

Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, Ukraine

<https://orcid.org/0000-0001-6315-4961>

Iryna Shvarts,

PhD in Economics, Associate Professor,

Associate Professor of the Department of Entrepreneurship, Logistics and Management, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, Ukraine

<https://orcid.org/0000-0003-4344-5213>

Liudmyla Davydiuk,

PhD in Economics, Associate Professor of the Department of Entrepreneurship, Logistics and Management, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia,

Ukraine, <https://orcid.org/0000-0003-4202-1339>

Abstract. *The purpose of the article is to conduct a comprehensive analysis of contemporary risks in foreign economic activity in the context of global turbulence, increasing currency market volatility, geopolitical transformations, and the restructuring of international logistics systems. The study applies methods of system analysis, risk structuring, critical review of academic publications, statistical assessment, and comparative analysis of international risk-management approaches, including the guidelines of the Basel Committee, ISO standards, and analytical frameworks developed by leading global institutions. Special attention is devoted to the impact of macroeconomic, financial, logistical, and legal risks on the functioning of Ukrainian enterprises engaged in foreign economic operations.*

The results demonstrate that the structure of risks in international business has become increasingly interdependent and dynamic: currency fluctuations amplify price and contractual risks; logistical constraints reinforce operational and production-related risks; and evolving regulatory requirements of foreign markets complicate strategic planning. The study identifies key trends such as the rising significance of geopolitical risks, the expansion of cyber risks in international settlements, the growing adoption of hedging instruments, and the spread of digital risk-monitoring technologies. It is established that the effectiveness of enterprises operating in global markets critically depends on their ability to integrate analytical, statistical, and technological methods of risk assessment into a unified risk-management system.

The conclusions summarize strategic recommendations for enhancing the risk-management practices of Ukrainian enterprises, including the adaptation of international risk assessment methodologies to national conditions, the development of internal monitoring and control mechanisms, the implementation of hedging tools, the optimization of supply chains, and the alignment with international risk-management standards. The study substantiates that the formation of a comprehensive system for assessing and managing risks is a key factor in

strengthening the competitiveness of enterprises in global markets and ensuring their resilience to external shocks.

Scientific novelty lies in substantiating an integrated theoretical and methodological approach to assessing foreign economic activity risks, which combines analytical and statistical methods into a unified risk-management framework tailored to the operating conditions of Ukrainian enterprises.

Keywords: *foreign economic activity, risks, risk assessment, analytical methods, statistical methods, international markets, risk management.*

Постановка проблеми. У сучасних умовах глобалізації зовнішньоекономічна діяльність підприємств є важливим чинником їх конкурентоспроможності, фінансової стійкості та стратегічного розвитку. Водночас функціонування на міжнародних ринках супроводжується високим рівнем невизначеності, зумовленої волатильністю фінансових ринків, геополітичними змінами, трансформаціями логістичних ланцюгів і нестабільністю валютних курсів. У таких умовах підприємства стикаються з необхідністю системної ідентифікації, аналізу та прогнозування ризиків, що впливають на результати зовнішньоекономічної діяльності та потребують впровадження ефективних механізмів їх мінімізації.

Особливої актуальності проблема оцінювання ризиків ЗЕД набуває для українських підприємств, які функціонують в умовах підвищеної макроекономічної та геополітичної нестабільності. Міждисциплінарний характер ризиків, поєднання фінансових, валютних, логістичних, правових і політичних чинників, а також відсутність уніфікованої методології оцінювання з урахуванням національних особливостей зумовлюють потребу переходу від фрагментарних підходів до комплексних систем управління ризиками. Це передбачає поєднання аналітичних і статистичних методів, що дозволяє підвищити обґрунтованість управлінських рішень, забезпечити

стійкість зовнішньоекономічних операцій та сформувати довгострокові конкурентні переваги підприємств у мінливому міжнародному середовищі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика ризиків у зовнішньоекономічній діяльності підприємств є предметом сталого наукового інтересу, оскільки безпосередньо пов'язана з міжнародною торгівлею, фінансовою стабільністю та економічною безпекою бізнесу. Теоретичні засади дослідження ризиків сформовані у працях класиків економічної науки. Зокрема, Ф. Найт обґрунтував принципове розмежування понять ризику та невизначеності, Дж. Кейнс акцентував увагу на впливі зовнішніх шоків і нестабільності очікувань на економічні рішення, а Г. Марковіц заклав кількісні основи аналізу ризиків через портфельну теорію. Ці підходи стали фундаментом сучасних концепцій ризик-менеджменту, що застосовуються і в сфері зовнішньоекономічної діяльності.

Сучасні зарубіжні дослідження розглядають ризики зовнішньоекономічної діяльності в контексті глобалізації, фінансових ринків і міжнародних ланцюгів створення вартості. Значний внесок у розвиток методів кількісного оцінювання ризиків зробив П. Джоріон, який обґрунтував концепцію Value at Risk як інструмент вимірювання можливих фінансових втрат. Праці Дж. Халла та Т. Авена присвячені комплексному аналізу фінансових і системних ризиків, а також розвитку методів їх моделювання й управління. У дослідженнях наголошується на доцільності використання стохастичного моделювання, сценарного аналізу, економетричних методів і симуляцій Монте-Карло для підвищення точності оцінювання ризиків у міжнародних операціях.

Окрему групу наукових праць становлять дослідження, присвячені валютним ризикам і впливу волатильності обмінних курсів на зовнішньоекономічну діяльність підприємств. Зокрема, І. Озтюрк узагальнює підходи до аналізу валютної нестабільності та її впливу на міжнародну

торгівлю, підкреслюючи необхідність застосування статистичних методів аналізу часових рядів і кореляційних залежностей. Значна увага також приділяється питанням хеджування фінансових ризиків та інтеграції фінансових інструментів у систему управління зовнішньоекономічною діяльністю.

Європейські та міжнародні інституції розглядають управління ризиками зовнішньоекономічної діяльності крізь призму регуляторного середовища, комплаєнсу та корпоративного управління. Рекомендації Basel Committee on Banking Supervision і стандарт ISO 31000 формують методологічну основу інтегрованих систем ризик-менеджменту, що передбачають ідентифікацію, оцінювання, моніторинг і мінімізацію ризиків у межах єдиної управлінської структури. Аналітичні звіти McKinsey Global Institute акцентують увагу на зростанні ролі геополітичних і логістичних ризиків у глобальних ланцюгах постачання.

Вагомий внесок у дослідження ризиків зовнішньоекономічної діяльності зробили українські науковці. У працях О. Шкурупія, О. Черниш, Т. Світличної та А. Тибіня розглядаються питання ідентифікації, класифікації та оцінювання фінансових, валютних і логістичних ризиків з урахуванням специфіки функціонування українських підприємств. Дослідження Т. Васильціва, Л. Лігоненко та Л. Шемаєвої підкреслюють тісний взаємозв'язок між управлінням ризиками ЗЕД та економічною безпекою підприємств, особливо в умовах макроекономічної нестабільності, політичних загроз і порушення логістичних ланцюгів.

Порівняння наукових підходів засвідчує, що класичні концепції ризику Ф. Найт, Дж. Кейнс формують теоретичне підґрунтя розмежування ризику та невизначеності, тоді як кількісні підходи Г. Марковіц, П. Джоріон орієнтовані на математичне вимірювання ризику та оцінювання можливих втрат. Водночас сучасні прикладні дослідження Дж. Халл, Т. Авен зміщують акцент

у бік інтегрованого ризик-менеджменту, де важливими є не лише кількісні показники, а й системні взаємозв'язки ризиків у фінансових та логістичних ланцюгах.

Окремий напрям наукових робіт присвячено валютним ризикам і аналізу волатильності обмінних курсів І.Озтюрк, де домінують економетричні методи, аналіз часових рядів і кореляційні оцінки, що забезпечують прогнозну складову. Натомість інституційні підходи пропонують рамкові принципи організації процесу управління ризиками, але не деталізують методіку кількісної оцінки окремих ризиків для конкретних галузей і національних умов.

Таким чином, дослідницька прогалина полягає у недостатній методичній узгодженості між рамковими міжнародними стандартами та прикладними кількісними моделями оцінювання ризиків зовнішньоекономічної діяльності, а також у браку адаптованих рішень, які враховують специфіку українського бізнес-середовища й доступність релевантних статистичних даних.

Аналіз наукових публікацій свідчить, що в сучасній літературі домінує підхід до поєднання кількісних і якісних методів оцінювання ризиків. Водночас відсутність універсальної методологічної моделі оцінки ризиків зовнішньоекономічної діяльності з урахуванням національних особливостей обмежує практичне застосування багатьох зарубіжних методик. Це зумовлює актуальність адаптації міжнародних підходів до управління ризиками до умов функціонування українських підприємств і обґрунтовує необхідність подальших досліджень у цьому напрямі.

Мета дослідження. Метою дослідження є розроблення комплексного теоретико-методичного підходу до оцінювання ризиків зовнішньоекономічної діяльності підприємств з урахуванням глобалізаційних тенденцій і специфіки функціонування українського бізнесу. У роботі передбачено інтеграцію

аналітичних і статистичних методів оцінювання ризиків у єдину методичну систему, що забезпечує ідентифікацію джерел ризиків, кількісну оцінку їх імовірності та наслідків, моделювання сценаріїв і прогнозування. Особливу увагу приділено аналізу міжнародних методик ризик-менеджменту та можливостям їх адаптації до національних умов, а також обґрунтуванню практичних рекомендацій щодо впровадження сучасних інструментів моніторингу, страхування та хеджування з метою підвищення стійкості й конкурентоспроможності підприємств на міжнародних ринках.

Виклад основного матеріалу. У процесі розвитку міжнародної торгівлі та інтенсивного включення національних підприємств у глобальні виробничі, логістичні й фінансові ланцюги зовнішньоекономічна діяльність перетворюється на один із ключових напрямів забезпечення конкурентоспроможності та довгострокової стабільності бізнесу. Водночас вихід підприємств на іноземні ринки супроводжується зростанням спектра ризиків, які мають як системний, так і ситуаційний характер, формуються під впливом міжнародної економічної кон'юнктури, політичної нестабільності, динаміки валютних курсів, змін у регуляторному середовищі, технологічних трансформацій, поведінки контрагентів та логістичної інфраструктури. Саме тому глибоке методичне опрацювання способів визначення, класифікації та оцінювання ризиків набуває першочергового значення, оскільки дає змогу підприємствам не лише реагувати на негативні події, але й прогнозувати їх, мінімізувати ймовірність реалізації та забезпечувати стійкість функціонування навіть за умов високої невизначеності.

Основний матеріал дослідження зосереджується на послідовному розкритті логіки сучасних підходів до оцінювання ризиків зовнішньоекономічної діяльності, зокрема на аналізі їхніх аналітичних та статистичних аспектів. Важливо підкреслити, що оцінювання ризиків не може здійснюватися як одноразова чи фрагментарна дія. Воно повинно бути

інтегрованим у систему управління підприємством і функціонувати як безперервний процес, що відповідає циклу «ідентифікація – оцінювання – реагування – моніторинг». Саме крізь таку логіку розглядаються методи, які забезпечують повноту аналізу як кількісних, так і якісних характеристик ризиків.

Аналіз ризиків зовнішньоекономічної діяльності починається з виявлення їхнього змісту, джерел і механізмів дії. Найчастіше підприємства зіштовхуються з валютними ризиками, пов'язаними з нестабільністю обмінних курсів, які здатні істотно впливати на прибутковість операцій, укладених у різних валютах [1]. Валютні коливання, зумовлені як внутрішніми економічними процесами, так і змінами монетарної політики провідних центральних банків, можуть спричиняти прямі фінансові втрати внаслідок переоцінки контрактних зобов'язань. Крім того, до ключових належать ризики політико-економічного характеру, що проявляються у формі торговельних обмежень, митних бар'єрів, санкцій, змін у міжнародних угодах та регуляторних актах [2]. Геополітичні конфлікти останніх років продемонстрували надзвичайну вразливість глобальних ланцюгів поставок і залежність бізнесу від макросередовища, яке часто є непередбачуваним та динамічним.

Не менш важливим є кредитний ризик, що виникає при роботі з новими або ненадійними контрагентами. В умовах міжнародної торгівлі ця категорія ризиків посилюється бар'єрами інформаційної асиметрії, оскільки підприємству складніше отримати об'єктивні дані про фінансову стійкість та ділову репутацію іноземного партнера. Окрему увагу варто приділити логістичним ризикам, які проявляються через зриви поставок, пошкодження товару в дорозі, проблеми на митниці або збої в роботі транспортної інфраструктури [1]. У сучасному глобалізованому світі логістичні ризики набули стратегічного значення, оскільки перебої в морських чи авіаційних

перевезеннях, блокування транспортних коридорів або дефіцит контейнерів можуть паралізувати експортні чи імпорتنі операції.

Враховуючи масштабність та різноманітність ризиків, для їхнього точного оцінювання застосовують широкий комплекс методів, які умовно поділяють на аналітичні та статистичні. Кожен із них дає змогу систематизувати ризики та визначити їхній можливий вплив на підприємство з урахуванням поточної ринкової ситуації. Основні методи оцінки ризиків наведено в табл. 1. Поєднання статистичних і аналітичних методів забезпечує комплексність оцінювання ризиків і підвищує обґрунтованість управлінських рішень.

Таблиця 1

Основні характеристики методів оцінювання ризиків
зовнішньоекономічної діяльності

Критерій	Аналітичні методи	Статистичні методи
Підхід до оцінювання	Якісна оцінка, логічний аналіз, експертні судження	Кількісна оцінка, робота з історичними даними
Основні інструменти	SWOT, PESTLE, матриця ризиків, сценарний аналіз, експертні оцінки	Дисперсійний і варіаційний аналіз, регресії, кореляції, економетричні моделі, аналіз волатильності
Тип даних	Описові, стратегічні, умовні	Числові, історичні, фактичні
Переваги	Дозволяють охопити широкий спектр факторів, враховують контекст, придатні при нестачі даних	Об'єктивність, точність, можливість прогнозування на основі трендів
Недоліки	Суб'єктивність експертів, можливість різного трактування результатів	Потреба у великому масиві даних, складність у зборі якісної статистики
Тип ризиків, де метод більш ефективний	Політичні, регуляторні, стратегічні, ринкові	Валютні, кредитні, логістичні, операційні
Можливість автоматизації	Обмежена, лише часткова	Висока – легко інтегруються в цифрові системи аналізу
Продукти оцінювання	Карти ризиків, сценарії, стратегічні висновки	Прогнози, моделі, числові індикатори ризику
Застосування в ЗЕД	Формування стратегії, аналіз зовнішнього	Оцінка валютної волатильності, кредитоспроможності,

	середовища, надійності партнерів	оцінка	логістичних оптимізація контрактів	затримок,
--	-------------------------------------	--------	---------------------------------------	-----------

Джерело: сформовано авторами

Аналітичні методи ґрунтуються на експертних судженнях, якісних характеристиках, логічних узагальненнях та застосуванні спеціальних методичних підходів для оцінювання впливу ризиків на діяльність підприємства. Вони дозволяють враховувати не лише кількісні показники, але й контекстні фактори, що впливають на поведінку ринків та контрагентів. Серед таких методів особливого поширення набули метод SWOT-аналізу, PESTLE-аналізу, побудова матриці ризиків, аналіз сценаріїв та експертні оцінки[4].

SWOT-аналіз традиційно використовується для зіставлення внутрішніх можливостей підприємства з потенційними загрозами зовнішнього середовища. У контексті зовнішньоекономічної діяльності цей метод дозволяє визначити ступінь відповідності експортно-імпортних стратегій підприємства ринковим умовам та оцінити, які саме зовнішні фактори можуть перетворитися на ризики або, навпаки, на шанси для зростання. PESTLE-аналіз, своєю чергою, фокусується на макросередовищі: політичних, економічних, соціальних, технологічних, правових та екологічних аспектах. Застосування цього підходу дає змогу підприємству детально вивчити структурні зміни на цільових ринках та визначити ймовірність виникнення ризиків, пов'язаних з регуляторними та технологічними трансформаціями.

Матриця ризиків є одним з найбільш уживаних інструментів оцінювання, оскільки дозволяє одночасно врахувати два ключові параметри: ймовірність реалізації ризику та масштаб його потенційних наслідків для підприємства[4]. У результаті формується карта пріоритетів, яка визначає, на які ризики слід спрямувати максимальні зусилля у сфері управління. Підприємства використовують цей метод як основу для розроблення стратегій

реагування – уникнення, зменшення, перенесення ризику або його прийняття. Аналіз сценаріїв, натомість, дозволяє моделювати можливі варіанти розвитку подій у майбутньому з урахуванням різних зовнішніх передумов. Для зовнішньоекономічної діяльності це особливо важливо, оскільки ринки часто характеризуються високою нестабільністю. Побудова сценаріїв дає змогу передбачити можливі коливання валютних курсів, зміни у міжнародному попиті, запровадження нових регуляторних вимог або збої у логістичних ланцюгах[4].

Статистичні методи оцінювання ризиків базуються на аналізі кількісних даних і дозволяють визначити ймовірність настання ризикових подій та масштаби можливих втрат. До них належать кореляційно-регресійний аналіз, аналіз часових рядів, імовірнісне моделювання та симуляції Монте-Карло, що застосовуються для прогнозування валютних коливань і моделювання сценаріїв зовнішньоекономічної діяльності.

Оцінювання валютних ризиків, наприклад, передбачає систематичний аналіз волатильності валютних курсів за допомогою таких показників, як середньоквадратичне відхилення, коефіцієнт варіації, кореляція між валютами або індекс рівня волатильності. Статистичні дані уможливають визначення ймовірності різких девальвацій чи ревальвацій національної валюти й дозволяють підприємству планувати валютну структуру контрактів, формувати стратегії хеджування або узгоджувати оптимальні умови розрахунків із закордонними партнерами[9].

Кредитні ризики оцінюються на основі статистичних даних про платіжну дисципліну контрагентів, терміни виконання контрактів, частоту випадків прострочення та кількість непередбачених затримок. Прогнозування можливого дефолту партнера здійснюється з використанням економетричних моделей оцінювання ймовірності банкрутства, наприклад, моделі Альтмана, Лісса, Таффлера або логіт-моделей. Такі методи дозволяють формувати

об'єктивніші уявлення про надійність контрагентів навіть у разі обмеженого доступу до інформації.

Статистичне моделювання логістичних ризиків здійснюється шляхом аналізу часу транзиту, частоти митних затримок, відмов транспортних засобів, рівня пошкоджень товару й інших параметрів, що характеризують якість логістичних процесів. Визначення закономірностей за такими показниками дозволяє підприємству прогнозувати можливі вузькі місця і коригувати планування, а також встановлювати оптимальні страхові ліміти[9].

Водночас застосування статистичних методів оцінювання ризиків має низку методологічних обмежень. По-перше, результати суттєво залежать від повноти та якості історичних даних: за умов структурних зламів (кризи, війна, різкі зміни регуляторики) статистичні закономірності минулих періодів можуть не відтворювати майбутню динаміку. По-друге, економетричні моделі є чутливими до порушення припущень щодо стаціонарності, нормальності розподілу, наявності мультиколінеарності та автокореляції, що може знижувати точність оцінок і потребує попередньої діагностики даних. По-третє, універсальність моделей (VaR, регресії, логіт-моделі) обмежується галузевими особливостями та специфікою контрактів; тому для підприємств різних секторів доцільно коригувати набір показників, горизонти прогнозування та сценарні параметри. З огляду на це статистичні оцінки ризику мають поєднуватися з експертними судженнями, сценарним аналізом і постійним моніторингом ключових припущень.

Поєднання аналітичних і статистичних методів створює комплексну систему, яка забезпечує високу точність оцінювання ризиків і дозволяє підприємству формувати дієві механізми їхнього управління. У практичній діяльності підприємства рідко обмежуються застосуванням одного методу. Найчастіше формується багаторівнева система оцінювання, яка починається з якісної ідентифікації ризиків та їхнього опису, а завершується кількісним

аналізом та моделюванням можливих наслідків[10]. Саме інтеграція різних методологічних підходів забезпечує найбільш повне уявлення про середовище зовнішньоекономічної діяльності.

Важливим елементом сучасних методів оцінювання є цифровізація процесів аналізу. Підприємства дедалі частіше використовують автоматизовані системи моніторингу ризиків, які працюють на основі великих даних, машинного навчання та аналітичних платформ[11]. Такі системи дозволяють не лише збирати статистичну інформацію у режимі реального часу, але й оперативно реагувати на зміни ринкової кон'юнктури. Наприклад, алгоритмічний аналіз може виявляти аномальні коливання валютних курсів, прогнозувати зміни у ціноутворенні на ключових товарних ринках або визначати тенденції у поведінці контрагентів[11].

Управління ризиками зовнішньоекономічної діяльності передбачає також вибудовування ефективних стратегій їхнього мінімізування. Аналітичні та статистичні дані дозволяють підприємству ухвалювати рішення щодо вибору валютних інструментів хеджування, оптимізації структури зовнішньоторговельних контрактів, диверсифікації ринків збуту й постачання, реформування логістичних маршрутів, підвищення рівня страхового захисту, а також встановлення більш жорстких умов щодо відбору контрагентів[12]. Кожна така стратегія повинна ґрунтуватися на точних даних та логічно оформлених висновках, що впливають із здійсненого аналізу.

Сучасні методи оцінювання ризиків зовнішньоекономічної діяльності потребують поєднання аналітичного мислення та кількісної обґрунтованості. Бізнес, який прагне забезпечити свою стійкість у міжнародному середовищі, повинен не лише вміло ідентифікувати ризики, але й систематично проводити їхній моніторинг, перевіряючи відповідність обраних стратегій реальним умовам, що безперервно змінюються. Саме тому аналіз ризиків у XXI столітті

перетворюється на стратегічний інструмент управління, який визначає успішність функціонування підприємства на зовнішніх ринках.

Висновки. Проведене дослідження підтвердило, що ризики зовнішньоекономічної діяльності підприємств мають складний, взаємопов'язаний і динамічний характер та істотно впливають на їхню стійкість і конкурентоспроможність на міжнародних ринках. Для українських підприємств найбільш критичними залишаються валютні коливання, порушення ланцюгів постачання, ризики виконання контрактних зобов'язань, а також регуляторні та геополітичні чинники.

Теоретичний внесок полягає в обґрунтуванні інтегрованого підходу до оцінювання ризиків ЗЕД, який поєднує аналітичні методи (SWOT, PESTLE, матриця ризиків, сценарний аналіз) зі статистичними інструментами (аналіз волатильності, регресійні та економетричні моделі, моделювання), що підвищує обґрунтованість управлінських рішень і дозволяє враховувати як якісні, так і кількісні характеристики ризиків.

Практичні рекомендації для підприємств, що здійснюють зовнішньоекономічні операції, полягають у впровадженні системи безперервного моніторингу ризиків, використанні інструментів хеджування валютних коливань, розширенні практик страхування експортно-імпортних операцій, посиленні процедур перевірки контрагентів, а також оптимізації логістичних маршрутів і диверсифікації ринків збуту та постачання. Додатковим чинником підвищення ефективності ризик-менеджменту є використання цифрових платформ аналізу даних і раннього попередження ризикових подій.

Напрями подальших досліджень доцільно зосередити на розробленні галузевих моделей оцінювання ризиків зовнішньоекономічної діяльності, уточненні параметрів статистичного моделювання в умовах структурних зламів та обмежених даних, а також на адаптації міжнародних стандартів

управління ризиками до практик українських підприємств із різним рівнем цифрової зрілості.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Шкурупій О. В. Управління ризиками зовнішньоекономічної діяльності підприємств. *Економіка та держава*. 2020. № 4. С. 48–52.
2. Черниш О. В. Методи оцінювання фінансових та валютних ризиків у зовнішньоекономічній діяльності. *Фінанси України*. 2019. № 7. С. 102–114.
3. Світлична Т. С. Аналіз ризиків у міжнародній логістиці. *Економічний простір*. 2021. № 165. С. 85–90.
4. Тибінь А. М. Сутність і класифікація економічного ризику в зовнішньоекономічній діяльності. *Економіка АПК*. 2010. № 5. С. 88–93.
5. Васильців Т. Г., Лігоненко Л. О., Шемаєва Л. Г. Економічна безпека підприємств у системі зовнішньоекономічної діяльності. *Економіка України*. 2018. № 6. С. 3–17.
6. Hull J. C. *Risk management and financial institutions*. 5th ed. Hoboken : Wiley, 2021. 768 p.
7. Jorion P. *Value at Risk: The New Benchmark for Managing Financial Risk*. 3rd ed. New York : McGraw-Hill, 2007. 592 p.
8. Cavusgil S. T., Knight G., Riesenberger J. *International Business: The New Realities*. 4th ed. Harlow : Pearson Education, 2017. 624 p.
9. Daniels J. D., Radebaugh L. H., Sullivan D. P. *International Business: Environments and Operations*. 16th ed. Boston : Pearson, 2019. 720 p.
10. Ozturk I. Exchange rate volatility and trade: A literature survey. *International Journal of Economics and Finance*. 2010. Vol. 2, No. 3. P. 3–12. DOI: 10.5539/ijef.v2n3p3.

11. Aven T. Risk assessment and risk management: Review of recent advances on their foundation. *Reliability Engineering & System Safety*. 2016. Vol. 121. P. 1–13. DOI: 10.1016/j.ress.2013.07.007.
12. McKinsey Global Institute. *Risk, resilience, and rebalancing in global value chains*. McKinsey & Company, 2020. 120 p. URL: <https://www.mckinsey.com> (дата звернення: 28.10.2025).
13. Basel Committee on Banking Supervision. *Principles for financial risk management*. Basel : Bank for International Settlements, 2019. 44 p. URL: <https://www.bis.org> (дата звернення: 28.10.2025).
14. International Organization for Standardization. *ISO 31000:2018 Risk management — Guidelines*. Geneva : ISO, 2018. 16 p. URL: <https://www.iso.org> (дата звернення: 28.10.2025).
15. Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission (COSO). Інтегроване управління ризиками підприємства: поєднання зі стратегією та результативністю: виконавче резюме. COSO, 2017. URL: <https://www.coso.org> (дата звернення: 28.10.2025).

REFERENCES

1. Shkurupii, O. V. (2020). Risk management of enterprises' foreign economic activity. *Economy and State*, 4, 48–52. Available at: <http://www.economy.in.ua> (accessed 28 October 2025).
2. Chernysh, O. V. (2019). Methods of assessing financial and currency risks in foreign economic activity. *Finance of Ukraine*, 7, 102–114. Available at: <https://finukr.org.ua> (accessed 28 October 2025).
3. Svitlychna, T. S. (2021). Risk analysis in international logistics. *Economic Space*, 165, 85–90. Available at: <http://prostir.pdaba.dp.ua> (accessed 28 October 2025).

4. Tybin, A. M. (2010). The essence and classification of economic risk in foreign economic activity. *Economics of Agro-Industrial Complex*, 5, 88–93. Available at: <http://eapk.org.ua> (accessed 28 October 2025).
5. Vasylytsiv, T. H., Lihonenko, L. O., & Shemaieva, L. H. (2018). Economic security of enterprises in the system of foreign economic activity. *Economy of Ukraine*, 6, 3–17. Available at: <https://economyukraine.com.ua> (accessed 28 October 2025).
6. Hull, J. C. (2021). *Risk management and financial institutions* (5th ed.). Hoboken, NJ: Wiley. 768 p.
7. Jorion, P. (2007). *Value at risk: The new benchmark for managing financial risk* (3rd ed.). New York: McGraw-Hill. 592 p.
8. Cavusgil, S. T., Knight, G., & Riesenberger, J. (2017). *International business: The new realities* (4th ed.). Harlow: Pearson Education. 624 p.
9. Daniels, J. D., Radebaugh, L. H., & Sullivan, D. P. (2019). *International business: Environments and operations* (16th ed.). Boston: Pearson. 720 p.
10. Ozturk, I. (2010). Exchange rate volatility and trade: A literature survey. *International Journal of Economics and Finance*, 2(3), 3–12. <https://doi.org/10.5539/ijef.v2n3p3>
11. Aven, T. (2016). Risk assessment and risk management: Review of recent advances on their foundation. *Reliability Engineering & System Safety*, 121, 1–13. <https://doi.org/10.1016/j.ress.2013.07.007>
12. McKinsey Global Institute. (2020). *Risk, resilience, and rebalancing in global value chains*. McKinsey & Company. 120 p. Available at: <https://www.mckinsey.com> (accessed 28 October 2025).
13. Basel Committee on Banking Supervision. (2019). *Principles for financial risk management*. Basel: Bank for International Settlements. 44 p. Available at: <https://www.bis.org> (accessed 28 October 2025).

14. International Organization for Standardization. (2018). *ISO 31000:2018 Risk management Guidelines*. Geneva: ISO. 16 p. Available at: <https://www.iso.org> (accessed 28 October 2025).

15. Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission (COSO). (2017). *Enterprise Risk Management — Integrating with Strategy and Performance: Executive Summary*. COSO. Available at: <https://www.coso.org> (accessed 28 October 2025).